

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

WYMAGANIA EDUKACYJNE

KLASA 8

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA						
1.	Człowiekiem jestem...	- Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. - Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. - Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne.	- Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. - Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje.	- Wymienia elementy osobowości człowieka. - Zna znaczenie słowa asertywność. - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić.	- Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. - Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. - Potrafi wskazać zachowania asertywne.	Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się.
2.	Człowiek jako istota społeczna	- Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. - Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa.	- Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. - Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. - Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne.	- Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. - Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. - Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne.	- Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. - Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. - Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. - Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne.	- Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. - Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć.
3.	Zbiorowości i grupy społeczne	- Wie, czym są zbiorowości społeczne. - Wie, czym są normy grupowe.	- Wie, czym są grupy społeczne. - Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. - Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów.	- Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. - Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis.	- Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. - Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. - Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. - Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów.	- Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. - Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. - Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu.

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
4.	Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	- Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. - Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny.	- Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. - Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych.	- Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. - Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci.	- Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. - Analizuje wartości ważne dla rodziny. - Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Zna współczesne typy rodziny.	Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci.
5.	Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego.	- Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. - Rozumie pojęcie deficytu budżetowego i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego.	- Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. - Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet.	Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu.	- Wyjaśnia, że współudział w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. - Rozwija postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.
DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA						
6.	Samorząd szkolny	- Potrafi scharakteryzować klasę szkolną. - Opisuje życie społeczności szkolnej.	Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny.	- Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. - Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego.	- Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. - Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. - Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego.	- Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. - Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.
7.	Prawa i obowiązki ucznia	- Zna prawa i obowiązki ucznia. - Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu.	- Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. - Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia.	- Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. - Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa.	- Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. - Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych. - Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. - Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.	Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują.
9.	Moje miejsce na ziemi	Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region.	Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną.	Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka.	Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną.	- Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. - Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej.

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
10.	Samorządy terytorialne, lokalne i regionalne	Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu.	- Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie.	- Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych.	- Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. - Wskazuje w których urządach można załatwić wybrane sprawy. - Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. - Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. - Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny.	Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi.
11.	Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	Wymienia problemy społeczności lokalnej.	- Wie, czym jest kapitał społeczny. - Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin.	- Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. - Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski.	- Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. - Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. - Próbuje wskazać sposoby ich rozwiązania.	- Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. - Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. - Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.
DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE						
12.	Narodowość a obywatelstwo	Potrafi określić czas, kiedy ukształtowały się współczesne narody.	Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa.	Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>.	- Wymienia czynniki narodotwórcze. - Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową	- Przedstawia genezę współczesnych narodów. - Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji.
13.	Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	- Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. - Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem.	- Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. - Wyjaśnia, co to jest Polonia.	Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom.	- Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. - Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. - Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. - Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie.	- Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. - Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. - Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
14.	Różne oblicza patriotyzmu	- Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. - Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe.	Podaje przekłady zachowań patriotycznych.	Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem.	- Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. - Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią.	- Opisuje genezę polskich symboli narodowych. - Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną.
15.	Umiejętności i cnoty obywatelskie	Wymienia cnoty obywatelskie.	Opisuje cechy dobrego obywatela.	Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich.	- Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. - Wymienia umiejętności społeczne.	- Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. - Opisuje różne formy aktywności społecznej.
16.	Działania organizacji pozarządowych	Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie.	Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim.	Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie.	- Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. - Opisuje aktywność społeczną Polaków.	- Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. - Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie.
17.	Aktywność obywatelska młodych	- Wyjaśnił na czym polega wolontariat. - Wie czym są organizacje pożytku publicznego.	- Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. - Wymienia ich najważniejsze cele.	Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode.	- Charakteryzuje różne formy wolontariatu. - Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób.	- Wyjaśnia, jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. - Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób.
18.	Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	- Wie czym jest etyka. - Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym.	- Wymienia cechy etyki zawodowej. - Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych.	Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>.	- Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. - Opisuje negatywne zjawiska, które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych.	- Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. - Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.
DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ						
19.	Państwo i jego funkcje	- Wie, czym jest państwo. - Zna najważniejsze cechy państwa.	- Wymienia podstawowe funkcje państwa. - Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa.	Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania.	- Charakteryzuje elementy tworzące państwa. - Opisuje najważniejsze cechy państwa.	- Charakteryzuje funkcje państwa. - Opisuje zadania, które powinno realizować państwo.
20.	Fundamentalne zasady demokracji	- Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. - Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska).	- Wymienia najważniejsze zasady demokracji. - Wie, czym jest referendum. - Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum.	Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy.	- Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. - Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. - Podaje zasady organizacji referendum.	Opisuje zasady demokratyczne.

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
21.	Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	- Wie, czym jest konstytucjonalizm. - Wie, czym jest preambuła.	- Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. - Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny.	Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji.	- Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. - Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości, do których się odwołuje. - Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny.	- Przedstawia historię konstytucjonalizmu. - Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. - Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego.
22.	Partie polityczne	- Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną.	- Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. - Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej.	- Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. - Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>.	- Wymienia funkcje partii politycznych. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. - Wymienia najważniejsze cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych.	- Ocenia różne systemy polityczne. - Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi.
23.	Jak działa demokracja przedstawicielska: sejm i senat	- Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. - Wymienia cechy demokratycznych wyborów.	Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze.	- Wymienia najważniejsze instytucje sejm i senatu. - Potrafi wymienić kilka kompetencji sejm i senatu.	- Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. - Opisuje cechy demokratycznych wyborów. - Opisuje wskazaną funkcję parlamentu.	- Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. - Opisuje, jak działa polski parlament.
24.	Władza wykonawcza: Prezydent RP i Rada Ministrów	- Wie, czym jest republikańska forma rządów. - Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą.	- Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. - Odszukuje i opracowuje informację o aktualnie urzędującym prezydencie.	- Podaje imię i nazwisko urzędującego prezesa Rady Ministrów. - Podaje przykłady kompetencji prezydenta.	- Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. - Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. - Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. - Przedstawia kompetencje Rady Ministrów.	- Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. - Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. - Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. - Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny.

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
25.	Władza sądownicza	Wyjaśnia zasadę państwa prawa.	Zan strukturę sądownictwa powszechnego.	Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności.	Wie, czym zajmują się sądy powszechne i trybunały.	- Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. - Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. - Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.
DZIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA						
26.	Organizacje międzynarodowe	Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej.	- Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. - Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.	- Wymienia państwa należące do NATO. - Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO.	- Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność, współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. - Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. - Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ.	- Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ.
27.	Cele i zasady działania Unii Europejskiej	Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej.	Wymienia ogólne cele UE.	- Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. - Wymienia najważniejsze instytucje UE.	Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór.	- Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE. - Zna zadania najważniejszych instytucji UE.
28.	We wspólnej Europie	Wymienia ogólne cele UE.	Wymienia najważniejsze instytucje UE.	Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej.	- Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. - Podaje przykłady programów finansowanych z UE.	- Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. - Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich.
29.	Problemy współczesnego świata	Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji.	Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>.	- Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. - Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami.	- Charakteryzuje globalne problemy ekonomiczne i demograficzne. - Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. - Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Opisuje zjawisko terroryzmu.	- Opisuje globalizację w różnych aspektach. - Przestawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.

DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA

30.	Jak kształtowały się prawa człowieka	- Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. - Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne.	- Wskazuje źródła ludzkiej godności. - Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka.	- Omawia cechy praw człowieka. - Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka. - Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>.	- Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. - Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. - Na podstawie preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści.	- Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. - Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.
31.	Prawa człowieka zapisane w <i>Konstytucji RP</i>	Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób.	Wie, jak pojęcia: <i>wolności</i> i <i>prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>.	- Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. - Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym.	- Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. - Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo.	- Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza.
32.	Ochrona praw człowieka	Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka.	Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich.	- Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. - Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka.	- Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. - Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. - Podaje przykłady naruszania praw dziecka.	- Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. - Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. - Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym.
33.	Uprawnienia policji i służb porządkowych	- Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. - Wie, na czym polega przymus bezpośredni.	- Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. - Wymienia podstawowe rodzaje przemocy.	Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego.	Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień.	Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą.
34.	Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	- Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. - Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń.	- Potrafi wymienić różne typy przestępstw. - Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich.	Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję.	- Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. - Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego.	- Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. - Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.

DZIAŁ VII. W ŚWIECIE MEDIÓW I INFORMACJI						
35.	Media we współczesnym świecie	Wie, czym są środki masowego przekazu.	Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne.	- Wymienia funkcje mediów. - Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy.	- Opisuje różne rodzaje mediów. - Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą.	- Opisuje różne funkcje mediów. - Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. - Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>.
36.	Jak korzystać ze środków masowego przekazu	- Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. - Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je.	- Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. - Wie, dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego.	- Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. - Odróżnia fakty od komentarzy.	- Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. - Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. - Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej.	- Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. - Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.
37.	Informacja i przekaz na wagę złota	Wie, czym jest reklama społeczna.	Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej.	Wie, na czym polega znaczenie badania opinii publicznej.	Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej.	Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne.
38.	Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	Wie czym jest cyberprzestrzeń.	Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci.	- Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. - Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni.	- Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni. - Zan zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem.	Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji.